

วิจารณ์บทความการสื่อความหมายของงานภาพจิตรกรรมฝาผนังไทย

ศรีสกุล ธรรมสุรดี*

จิตรกรรมฝาผนังศิลปกรรมอันทรงคุณค่าของไทยได้ถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นในการวิเคราะห์และถอดรหัสทางการสื่อสารผ่านภาพและลายเส้นใน “แนวทางการศึกษาการสื่อความหมายของงานภาพจิตรกรรมฝาผนังไทย” โดย ผศ.ดร.กฤษณ์ ทองเลิศ รองคณบดีฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัยรังสิต ผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสารด้วยภาพแห่งวงการนิเทศศาสตร์ไทย

ความโดดเด่นของบทความชิ้นนี้อยู่ที่การวิเคราะห์การสื่อความหมายของภาพจิตรกรรมฝาผนังที่มีถึง 7 แนวทางด้วยกันได้แก่การวิเคราะห์ความเป็นคู่ตรงข้ามมารผจญ (อธรรม): มารพ่าย (ธรรม) การวิเคราะห์ระบบสัญลักษณ์ภาพ รูปสัญลักษณ์แห่งมาร การวิเคราะห์รหัสทางการสื่อสารในงานภาพจิตรกรรม การวิเคราะห์วิธีการสื่อสารความหมายในเชิงอุปมาด้วยภาพ (pictorial metaphor) การวิเคราะห์สัมพันธภาพทางการสื่อสาร (intertextuality) การวิเคราะห์ตามแนวประเด็นของการสื่อความหมาย และการศึกษาตีความหมายของสัญลักษณ์ภาพ ซึ่งแต่ละแนวทางก็สะท้อนมุมมองการถอดรหัภาพที่ต่างกันไปอย่างน่าสนใจ เช่นการที่พญามาร

* ศรีสกุล ธรรมสุรดี : นักวิจัยอิสระ

แปลงกายได้หลายรูปแบบ ก็เป็นปริศนาธรรมสอนได้ว่าคนเรา “รู้หน้าไม่รู้ใจ” หรือสัญลักษณ์ภาพ “พญามาร” นั้นสามารถสื่อได้ทั้งธรรมและอธรรม ซึ่งหมายถึงมารที่อยู่ในจิตใจเรานั้นเอง

ขณะเดียวกัน ผศ.ดร.กฤษณ์ ทองเลิศ ก็ได้แนะนำแบบจำลองการสื่อสารของ Jakobson (1987) ที่มุ่งเน้นหน้าที่ของตัวสารในเชิงสุนทรียศาสตร์ ซึ่งนิยมอ้างอิงในการศึกษาการสื่อสารด้วยภาพและนอกจากนี้ยังได้ชี้ให้เห็นถึงสื่อจิตรกรรมฝาผนังที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมว่าได้เข้าสู่ยุคของการผลิตซ้ำ (reproduction) ที่ภาพจิตรกรรมฝาผนังมิได้จำกัดอยู่เพียงศาสนสถานเช่นในอดีตอีกต่อไปแต่กลายเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ส่งเสริมภาพลักษณ์ของอาคารสถานที่แนวร่วมสมัยอย่างสนามบิณสุวรรณภูมิ ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาสำนักรัชโยธิน เป็นต้น

แม้การศึกษาวิจัยงานจิตรกรรมฝาผนังของไทยในแง่มุมของการสื่อสารนั้นยังมีอยู่เพียงน้อยชิ้นก็ตามแต่นับว่าเป็นความท้าทายสำหรับผู้ที่สนใจการสื่อสารด้วยภาพ ที่ต้องการจะพัฒนาศักยภาพและเพิ่มผลผลิตงานวิจัยทางนิเทศศาสตร์ด้วยเช่นกัน และเชื่อว่าบทความชิ้นนี้จะเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเปิดทัศนะในการศึกษาวิจัยได้เป็นอย่างดี